

Na više lokacija u Srbiji, iako se zvanično radi o područjima prirode koja su pod zaštitom države, istražuju se potencijalna nalazišta plemenitih metala - i to uz dozvole nadležnih organa

Srbija zvanično ima 471 zaštićeno područje, čija se ukupna površina rasprostire na 678.237 hektara, što je 7,66 odsto teritorije zemlje. Ipak, granice tih oblasti nisu nužno i prepreka za istraživanje ruda i minerala i potencijalno otvaranje novih rudnika u zaštićenim područjima. Prema podacima Ministarstva rudarstva i energetike, na više lokacija širom Srbije, koja su okarakterisana kao zaštićena, izdate su dozvole za istraživanje tla. U većini slučajeva reč je o potrazi za zlatom.

Ukoliko se na novim lokacijama otkriju ležišta ruda, to bi uz postojeće rudnike dovelo do značajnog porasta teritorija na kojima se kopa ruda u Srbiji.

Raspored pojedinih poligona na kojima su dozvoljena istraživanja ruda otvara više pitanja. Najpre, kako su i pod kojim uslovima, izdate dozvole za istraživanja na prostorima koja su zvanično okarakterisana kao zaštićena područja prirode? Takođe, nameće se i pitanje da li to znači da će, u slučajevima gde je otkriveno nalazište rude, ona moći da se iskopava, iako je reč o zaštićenom području?

Sva ova pitanja, pre svega, su za nadležne državne institucije, od kojih smo pokušali da potražimo odgovore. Međutim, na više pitanja upućenih Ministarstvu rudarstva i energetike, iz tog resora je stigao samo jedan skoro pa generički odgovor, u kome je načelno opisana procedura dobijanja dozvola, ali nisu dati konkretni odgovori.

“Primenjena geološka istraživanja u Republici Srbiji izvode se u skladu sa Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima”, navode iz ministarstva.

Gde se planiraju novi rudnici u zaštićenim područjima?

BIRN je do podataka koje objavljujemo u ovom istraživanju došao tako što je “preklopio” dva seta podataka, odnosno dve mape. Na prvoj mapi nalazili su se svi predeli koji su pod zaštitom države.

Nakon toga, na osnovu podataka o rudnim istraživanjima sa stranice Ministarstva rudarska i energetike uzeli smo sve lokacije na kojima se trenutno obavljaju ispitivanja. Kada smo te dve mape “preklopili” dobili podatke u kojim delovima zaštićenih područja se vrše ispitivanja rude.

Idući od severa Srbije ka jugu, prvo zaštićeno područje na čijim delovima se sprovode istraživanja je Nacionalni park Đerdap. Neposredno uz njegove granice, pa i unutar njih, nekoliko je područja na kojima se izvode istraživanja zlata i bakra, a površina pojedinih je skoro 10.000 hektara.

U tom delu u istraživanja je uključeno više firmi. Reč je o preduzećima Tara Gold, Konstantin Resources i Golden Age Resources, registrovanim Beogradu.

Inače, ceo ovaj deo Istočne Srbije, odranije prepoznatljiv kao rudarski kraj, pre svega zbog Bora i Majdanpeka, kad se posmatra kao mapa rudnih istraživanja, prekriven je poligonima, odnosno područjima na kojima su za te aktivnosti izdate dozvole.

Granice dva istražna prostora zadiru u Park prirode Kučaj Beljanica, koji se najvećim delom nalazi u opštini Despotovac. Na prvom, istraživanja zlata sprovodi firma Avala Resources iz Beograda. Reč je o području površine od 3.583 hektara, čiji najveći deo se nalazi upravo unutar granica zaštićenog područja "Kučaj Beljanica". Na ovaj deo naslanja se područje na kome je dozvolu za istraživanja dobila firma Tilva iz Beograda, čiji deo se takođe prostire preko zaštićenog područja.

Rudnih istraživanja nije pošteđen ni Park prirode Stara Planina. U ovom planiniskom masivu, na površini od 4.644 hektara, se istražuju rude bakra i zlata, a njen najveći deo se nalazi upravo u parku prirode. Dozvola za to izdata je firmi Alin Do Exploration, registrovanoj u Beogradu.

Na zapadne granice Parka prirode Radan praktično se naslanjaju poligoni na kojima su dozvoljena rudna istraživanja, ali su pojedini od njih duboko unutar ovog zaštićenog područja prirode. U sred njega nalazi se poligon površine 2.730 hektara, na kome je firma Golden Age Resources iz Beograda dobila dozvolu za istraživanje zlata i bakra.

Nešto južnije, na zaštićenom delu Radana se nalaze dva poligona ukupne površine od skoro sedam hiljada hektara na kojima firma Metalfer ima dozvolu za istraživanja ruda cinka, olova, zlata i srebra. Najveći deo površine ovih poligona je unutar granica Parka prirode "Radan".

Netaknut, kad je reč o rudnim istraživanjima, nije ostao ni Park prirode Golija. Poligon površine 8.629 hektara na kome za olovom, cinkom, bakrom, zlatom i antimonom traga firma Rockstone Group iz Kaća velikim delom se rasprostire preko pomenutog zaštićenog područja prirode.

Ovčarsko kablarska klisura, koja je takođe prema zvaničnoj klasifikaciji, svrstana kao zaštićeno područje, i to kao Predeo izuzetnih odlika, skoro da je cela "prekrivena" poligonom za istraživanje ruda. Reč je o prostoru ukupne površine od skoro deset hiljada hektara, čiji dobar deo je unutar zaštićenog područja. Dozvolu za istraživanje zlata, srebra, bakra i drugih metala dozvolu na ovom području je dobila firma Konstantin Resources, registrovana u Beogradu.

Zvanično - sve po zakonu

Na pitanja BIRN-a iz Ministarstva rudarstva i energetike odgovaraju da se sve radi po zakonu i da je pre izrade projekta geoloških istraživanja podnosilac zahteva dužan da pribavi akt o uslovima za izradu projekta i izvođenje planiranih geoloških istraživanja, izdat od strane nadležnog Zavoda za zaštitu prirode i nadležnog Zavoda za zaštitu kulturnog nasleđa ili drugog nadležnog organa.

U pisanom odgovoru Zavoda za zaštitu prirode Srbije, koji je potpisala v. d. direktora Marina Šibalić, stoji da se nadležnim zakonom "u režimima zaštite prvog i drugog stepena zabranjuje eksploatacija mineralnih sirovina, dok se u režimu zaštite trećeg stepena ograničavaju eksploatacija i primarna prerada mineralnih sirovina", bez preciziranja da li se ova ograničenja odnose i na rude.

Svako zaštićene područje, u praksi, uglavnom je podeljeno u više zona zaštite, tako da je u pomenutim slučajevima teško precizno razgraničiti koji su režimi na snazi na mestima na kojima su dozvoljena rudna istraživanja. Tako je, na primer, u okviru Nacionalnog parka Đerdap, 14 zasebnih celina u prvom stepenu zaštite, 10 u drugom, a preostali deo u trećem. Kad je reč o Ovčarsko-kablarskoj klisuri, čiji velik deo je poligon za istraživanje više ruda, njen prostor je podeljen na drugi i treći stepen zaštite. To znači da bi u delovima koji su u trećem stepenu zaštite ipak mogla da bude dozvoljena ograničena eksploatacija. Sličan slučaj je i sa ostalim zaštićenim područjima u čijim granicama se sprovode istraživanja.

Čuvati retka zaštićena područja

Na naše pitanje da li se granice zaštićenih područja mogu menjati u svrhe iskopovanja ruda, iz Zavoda odgovaraju da ne mogu.

"Promena granica je moguća isključivo prilikom izrade revizije studije zaštite, nakon novih naučno-stručnih saznanja o prirodnim, kulturnim i predeonim prednostima, a u cilju poboljšanja i unapređenja zaštićenih područja", poručuju iz Zavoda.

Takođe, iz ove ustanove navode da oni nisu nadležni za kontrolu sprovođenja odobrenih projekata u zaštićenim područjima ili za intervencije u slučaju ilegalnih radova, već da je to delokrug nadležnih inspekcija.

"U odnosu na izdata rešenja, određeni investitori su podnosili žalbe na njih. Zavod ne vodi nijedna sudski spor u vezi sa navedenim aktivnostima", zaključuju iz Zavoda za zaštićena područja.

Dejan Zagorac, predsednik organizacije "Eko centar", smatra da je veoma loše to što postoji mogućnost otvaranja novih rudnika u zaštićenim područjima.

"U svakom slučaju, mislim da ta područja ne bi trebalo da se koriste za tu namenu, već da

ostanu i narednim generacijama”, kaže Zagorac. On navodi da je u zavisnosti od stepena zaštita u pojedinim područjima dozvoljena ograničena eksploatacija ili neke druge aktivnosti.

“Ali, bez obzira na zakonska rešenja, mislim da zaštićena prirodna područja ne bi trebalo koristiti za privredne aktivnosti. Srbiji je ionako pri začelju u Evropi, kad je reč o površini zaštićenih područja. Trebalo da bi se barem očuva to što imamo, a da se zarada od zaštićenih područja bazira na održivom turizmu”, ocenjuje Zagorac.

Izvor: birn.rs